

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, De Plerisque Functionibus, & Obligationibus, ad Parochias, Parochos & Parochianos attinentibus

Engel, Ludwig

Salisburgi

§. 3. De Restitutione & Pœnis usurariorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40922

scribas alere, libros rationum tenere, aliosque sumptus facere. Deinde campfor virtualiter saltem transfert pecuniam de loco ad locum, & liberat campforium ab onere, sumptibus, ac periculis, quæ ipse in transferenda pecunia subire deberet, quod obsequium merito pretio æstimabile censetur. Plura de cambijs videri poterunt apud Less. de 1. & 1. lib. 2. cap. 23. ubi difficultates plerasque circa cambia satis exactè pertractat.

§. III.

De Restitutione & Pœnis Usurarum.

SUMMARIÆ.

1. *Obligatio restitutionis incumbit usurarijs etiam mentalibus.*
2. *Cur & an non idem in Simonia mentali.*
3. *Jure Can. etiam heredes tenentur restituere.*
4. *Excusatio à restitutione.*
5. *Res emptæ ex pecunia usuraria, non est restitutioni obnoxia nisi deficientibus alijs medijs.*
6. *Contra tertium possessorem non datur actio.*
7. *Aliæ pœnæ usurariorum.*
8. *Parochi sine judicio ordinarij non debent aliquem usurarium condemnare.*
9. *Oblationes quando recipienda ab usurarijs.*
10. *Ad sepulturam non recipiuntur nisi præstita satisfactione, vel cautione.*
11. *Nec testamenta eorum valent.*
12. *Jurium imperiti, qui juxta communem modum sub nomine mutui accipiunt aliquid ultra*

MAN. PAROCH.

XX

tra

tra sortem, qualiter frequenter ab usura excusari possint.

SIcut quilibet iniquus rei alienæ detentor ad restitutionem tenetur, nec absolvitur peccatum, nisi restituatur ablatum, *c. peccatum. de R. I. in 6.* ita etiam usurarij ante omnia cogendi sunt ad restitutionem eorum, quæ per usuras contra jus naturale, divinum & humanum acquisiverunt. Et cum usura rapinæ instar sit, *c. si quis usuram. 14. q. 4.* idè usurarij in utroque foro tam interno quàm externo ad restitutionem adigi debent. In foro tamen externo non aliter quis ad restitutionem ceterasque usurariorum pœnas condemnandus est, quàm si fuerit usurarius manifestus, scilicet per rei evidentiam, confessionem judicialem aliasve legitimas probationes convictus; Ecclesia enim & alij iudices externi non judicant de occultis, ne quandoque innocentes pro nocentibus puniantur, *c. cum tu. 5. h. t. l. ultima C. de probationibus.* In foro autem interno nullâ opus est probatione, sed sua quemque conscientia arguit. Hinc etiam non tantùm realis usura, quæ aperto usurario pacto commissâ est, sed & sola *mentalis* in conscientiæ foro ad restitutionem obligat, per textum & DD. in *c. consuluit. 10. h. t.* dicitur autem *mentalis* usura, quando creditor non fuisset aliter pecuniam daturus indigo debitori, nisi ipse debitor vicissim vel sine omni pacto externo, vel ex pacto aliquo simulato, & quo ad externam speciem non usurario,

rario, lucrum creditori concessisset. Exempla desumi possunt ex §. 1. versiculo Dico quarto. & ex §. 2. q. 2. & secundâ interpretatione, *c. naviganti*, & ex eodem §. 2. q. 4. in responso ad quintum argumentum.

Verùm hic non levis est difficultas, quare in *simonia mentali* sufficit solâ pœnitentiâ & dolore erga Deum illud peccatum expiare sine restitutionis obligatione, ut communiter tradunt Interpretes in *c. ultimo. de simonia*, & non similiter in *usura mentali*? Inter varias explanationes quas adferunt DD. illa videtur captâ facilior, quam refert Barb. in *dicto cap. consuevit. n. 4.* quòd in *usura mentali* injuria fiat debitori qui invitus, & necessitate coactus solvit, in *simonia* verò *mentali* quæ sine expresso pacto fit, plerumque ille, qui pro spiritualibus aliquid temporale offert, non fit necessitate coactus. Imò si ponatur casus, ut v. g. Clericus in necessitate constitutus non possit aliter impetrare beneficium ad sui sustentationem, quam si liberalem oblationem faciat Episcopo, vel Patrono aliâ sibi non collaturo, tunc æquè restitutionem faciendam esse in *simonia* hæc *mentali*, quam in *usura mentali* non improbabiler docet Dominicus Sotus *de justitia & jure. lib. 9. q. 8. artic. 1.* neque etiam ex textu *d. c. ult. de simonia*, qui obscurior est, & diversas interpretationes admittit, contrarium evincitur.

Cæterum restitutio usurarum vel debitoribus per usuras læsis, vel heredibus eorum, aut

in istorum omnium defectu pauperibus facienda est, *d. c. cum tu. §. h. t.* Ex aduerso quoque non tantum ipsi usurarij, sed etiam heredes eorum, usuras restituere tenentur. Quamvis enim de Jure Civili heres non teneatur ex delicto defuncti, nisi quatenus ex illo delicto ad heredem pervenit, & inde locupletior factus est, vel si is cum defuncto contestata fuerit, ut tunc non tam ex delicto, quam ex quasi contractu litis contestatae conveniatur, *L. unica. C. ex delicto defuncti, quemadmodum heres teneatur, &c.* De Jure tamen Canonico heres ad exonerationem conscientiae defuncti tenetur pro viribus hereditarijs omnibus illis satisfacere, quibus defunctus damnum intulit, licet ex illo damno hereditatis aucta non sit, *c. ult. de sepulturis. c. in litteris. de raptoribus.* Et cum hæc res salutem animæ concernat, & naturalis ratio suadeat, ut contra justitiam læsis damnum ex bonis ipsius lædentis compensetur, ideò hanc constitutionem Juris Pontificij etiam in terris Imperij observandam esse non attentatâ lege Civili, rectè docet Henr. Canil. *de usuris. c. 7. sub n. 4.*

4 Ab hac tamen restitutione excusat notoria paupertas usurarij, vel heredum ejus, usque dum ad pinguiorem fortunam deveniant, *l. nam is nullam. ff. de dolo. & d. c. §. h. t.* Item si debitor ipsemet solitus sit usuras exercere, non audietur contra suum creditorem restitutionem usurarum petens, nisi & ipse prius alijs, cum

cum quibus usuras exercuit, restitutionem fecerit, nam frustra legis auxilium invocat, qui in legem peccavit, *c. q. i. frustra. h. t.*

Sed quid, si creditor ex pecunia usuraria domos vel prædia emerit, an hæc tanquam sua debitor vel heres ejus petere poterit sicut potuisset ipsam pecuniam usurariam? *R. de Jure* rem non succedere in locum pecuniæ, propterea qui ex aliena pecunia etiam inscio vel invito Domino rem aliquam emit, sibi acquirit hujus rei dominium, non alteri, cujus pecuniæ fuerunt, nisi quod ei aliam pecuniam reddere teneatur; per textum expressum in *l. qui aliena. 8. C. si quis alteri vel sibi. C. de lege si ex ea. 6. C. de rei vindicatione.* Si tamen creditor non habeat alia media satisfaciendi debitori propter usuras, tunc cogetur talia bona vel in solutum dare, vel vendere, & de pretio usuras malè acceptas compensare, *d. c. 5. h. t.*

Quod si talia bona jam in tertium alienata sint, contra hunc tertium possessorem probabilius debitori nulla actio competit, non *personalis*, quia cum eo nihil contractum fuit: Nec etiam *realis hypothecaria* quia non habemus legem, quæ hypothecam in tali casu concedat, nisi fortassis debitor cum quo usura exercita, pupillus aut minorennis fuerit, qui aliàs in re ex pecunia sua comparata tacitam hypothecam habet, *l. idemque. 7. ff. qui potiores in pignore.* vel Ecclesia, quæ Jure minoris utitur, *c. i. de in integrum restit.* vel nisi alienatio in tertium

facta sit in fraudem debitoris, cum creditor usurarius sciret se aliunde debitori per usuras læso satisfacere non posse, tunc enim res alienata revocabitur secundum ea, quæ traduntur in toto *t. ff. que in fraudem creditorum. Cov. variarum resolut. lib. 3. c. 3. sub n. 6.*

7 Præter obligationem restitutionis aliæ quoque pœnæ in usurarios constitutæ sunt, ut primò infamia Juris. *l. improbum fœnus. C. ex quibus caus. infam. irrogetur.*

Secundò privatio officij, & depositio in Clerico usurario, *c. 1. & seq. 14. q. 4.* poterit tamen Episcopus post restitutionem & peractam pœnitentiam cum tali Clerico dispensare, *c. at si Clerici. §. de adulterijs. de judicijs. Gl. in c. præterea. v. suspendas. h. t.*

8 Tertiò Laicos usurarios Episcopus excommunicare potest, & prohibere, ne eorum oblationes tanquam malè quæsità in Ecclesijs recipiantur, sub pœna ut Ecclesiastici tales oblationes recipientes ab officio suspendantur, & ad restitutionem acceptorum teneantur, *c. 3. & c. præterea. h. t.* quod tamen intelligendum est, si aliquis usurarius manifestus sit, aut tanquam usurarius in judicio convincatur, & si appareant illi, quibus per usuras damnum datum est, aliàs in dubio absque declaratione Episcopi à privatis Parochis nemo tanquam usurarius facillè proclamandus est, criminalia enim, quæ altioris indaginis sunt, & magnum præjudicium, ac pœnas juris secum trahunt,

nec

née Parochus, nec Decanus ruralis iudicare, sed ad Episcopum referre debet, *Tridentinum sess. 24. de reform. c. 20.*

Quòd si etiam nulli amplius existant debitores, vel heredes eorum, à quibus usuræ extortæ sunt, tunc in horum defectu oblationes, maximè quæ in sustentationem pauperum eedunt, faciendas & recipiendas esse habetur in sæpè dicto *c. 5. h. t.* & insinuatur, *Luc. 16. c.* ubi Christus dicit: *facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.*

Quartò usurarij manifesti ad Ecclesiasticam sepulturam non admittuntur, antequam usuras pro modo & possibilitate facultatum suarum restituerint, aut saltem cautionem de restituendo præstiterint præsentibus illis, quibus usuræ debentur, aut in istorum absentia coram loci Ordinario, proprio Parocho, vel Notario, *c. 2. h. t. in 6.* imò in articulo mortis, & casu necessitatis, quando Ordinarius loci, Parochus vel Notarius haberi non potest, quemlibet Sacerdotem, qui tunc temporis à peccatis absolvere potest, etiam idoneum esse ad recipiendam talem cautionem, ut eam postea referat Episcopo, docet *Syl. in verbo restitutio. §. 6. q. 1.* & *Navar. in Manuali. c. 13. n. 218.*

Quintò testamenta & ultimæ voluntates usurariorum non valent, nisi ante mortem usuras restituerint, vel de restituendo idoneam cautionem dederint, *d. c. 2. h. t. in 6.*

¶ Demùm hoc loco notandum est, quòd homines rudes & indocti, qui ex sua pecunia lucrum, & pensiones annuas accipiunt juxta eummodum, quò alij viri honesti, & probi facere consueverunt, non sint facilè de usura condemnandi, quamvis ipsi non intelligant, quo Jure vel titulo tale lucrum sibi habere liceat, cùm enim lucrum ex pecunia varijs ex causis cohonestari valeat, ut propter lucrum cessans damnum emergens, implicitum pactum societatis, emptionem census &c. satis censeri possunt in bona fide, qui proborum virorum imitantes exemplum sibi proponunt, non aliter quàm justo, quo fieri potest, titulo lucrum ex pecunia quarere.

Imò licet indocti contrahendo utantur verbo mutui, vel germanicè *aufleichen* / nihilominus cùm non intentio verbis, sed verba intentioni deservire debeant, *c. secundo requiris. de appellationibus.* idè ex mente istorum, qui omni meliori modo, quo de jure fieri potest, contrahere intendunt, similes contractus in effectu non tam mutuum, quàm societas implicita cum pacto assecurationis (quod fieri potest si pro tali periculo assecurationis socio relinquatur majus lucrum, cum contractus ex conventionem legem accipiant) vel emptio census realis aut personalis judicari debent, præsertim quia apud Germanos ille terminus valdè generalis est, & omnem ferme concessionem significat, ita docet Lay. *libro 3. tractatu 4. c. 18. n.*

11. § 13. cum Less. Valen. & Majore ibidem ci-
 tatis. aliàs enim innumeri condemnandi forent,
 non tantùm Laici, sed & Ecclesiastici, qui sub
 nomine & titulo *aufleichen* ultra sortem seu ca-
 pitale annuatim 5. vel 6. pro 100. exigunt, nec
 lucrum cessans, nec damnum emergens, nec
 morale periculum interituri capitalis propter
 affecurationem pignoris & fidejussorum habent,
 & solum lucrum quærunt, *ne pecunia otiosa sit.*
 & sanè si iniquitatem non à verbis, & ab effe-
 ctu metimur, haud esset rationabile, indoctum
 qui sub nomine *mutui* vel *aufleichen* / accipit
 § pro 100. usurarium asserere, & doctum qui
 sub nomine *census* idem facit, absolvere. Me-
 minit tamen oportet, quod semper hæctenus
 monuit, multos contractus excusari posse, in
 quibus aliquid ultra sortem accipitur, si fiant
 cum eo, qui ex mea pecunia negotiatur, & hone-
 stum lucrum quærit, ut mihi hujus lucri partem
 tribuat, veluti in contractu societatis expresso
 vel implicito, in quo alter pecuniam, alter in-
 dustriam confert, contingit, aut si verè redditus
 annuos ex re vel industria habeat, quos sine dam-
 no suo vendere possit. Secùs autem, si con-
 trahatur cum debitore indigente, qui tantùm ad
 sublevandas necessitates suas mutuam pecuniam
 accipit, & si redditus ex rebus vel laboribus suis
 provenientes vendere non possit, debeat defectù
 necessariæ sustentationis pati, & paulatim pro-
 fus ad inopiam delabi cogatur, cum tali enim
 non est materia, vel merces, scil. lucrum aut re-
 ditus,

ditus, super quibus possit fundari emptio census, vel societas. Quòd si ab initio contractus habuerit ex re vel industria redditus, & hi sine culpa sua defecerint, hic defectus vel interitus ad emptorem census spectat, ut is censum exigere non possit, sicut etiam superius dictum. Caveant igitur divites, ne pro transitorio & plerumque ingratis heredibus relinquendo lucro animæ detrimentum patiantur, thesaurizent sibi potius thesauros in cælo, faciant Christianæ Charitatis erga indigentes officium, & adimplere studeant illam Christi sententiam Luc. 6. *Benefacite, mutuum date, nihil inde sperantes.*

Hæc demùm omnia ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei, Deiparæ Virginis, S. Iosephi, S. Caroli, S. Benedicti, atque S. Ivonis, omniumque Cœlituum honorem dicta, S. Matris Ecclesiæ, & eiusque meliori Iudicio lubens submitto.

F I N I S.

IN.